

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 36. De dissolutione sponsaliorum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

promissione virginem defloravit: teneri sub mortali eam ducere. Hæc multorum est, quos refert Sanchez in sequenti disput. 10. Et probatur: quia iustitia commutativa, contra quam talis peccat, non tantum perit ut reddatur æquale, sed etiam ut reddatur illud ipsum quod ex iustitia debetur. Nec enim potest solui vni pro alio: ut si equum furatus es alicui, non potes eo invito pecuniam, non item equum, restituere. At in proposito casu, ex iustitia debetur consensus verus in matrimonium, cum de eo inuitus sit contractus sub conditione quæ impleta est à puella faciendo sui corporis copiam. Neque refert, quod ficta fuerit promissio: nam eo non obstante promittens tenetur promissum implere: sicut promittens Petro centum si Romam eat, ipso eunte tenetur centum promissa soluere.

Limitanda est autem propositio hæc, prout idem Sanchez in eadem disput. num. 5. & aliquot sequentibus habet: ut non procedat cum in diuitiis, nobilitate, aut alia eiusmodi conditione talis disparitas fuerit viri & feminae, ut hæc merito credere debuerit se ab illo decipi. Aut ex verbis vel aliis claris coniecturis facile nosse potuerit fallacem promittentis animum: quia tunc videtur fraudi voluntarie consentire. Nec item procedat si ex matrimonio scandalum magnum aut malus exitus probabiliter timeatur, quia tunc satis esset pecuniam damnum illarum refarcire, etiam si sponsalia essent vera. Nec item procedat, si ex parte quoque feminae intercesserit deceptio notabilis: qualis censetur esse corrupta, se fingentis virginem: aut pauperis, se fingentis diuitem, aut alia eiusmodi, sufficientis ad vera sponsalia dissoluenda iuxta dicenda in sequenti cap. Sicut nec si femina deflorata, postea fornicetur cum alio: nam hæc est iusta causa recedendi à sponsalibus.

356. SED quartum potest. An quando femina ignoravit excessum quo viri conditio superat suam conditionem; aut si nouit quidem, sed taliter facta est ea promissio, ut potuerit rationabiliter credere non fictæ sed vere fieri: An inquam deflorator ille fictus reneatur defloratam ducere. De qua re, in eadem disput. 10. num. 20. & 21. Sanchez in vtramque partem auctores refert: & negantem ut probabilior sequitur: quia non tenetur ad eam ducendam, ratione promissionis, cum fuerit ficta & inualida: nec ratione illarum iniuriarum, quæ ex iustitia quidem debet refarciri: non tamen restituendo plus, quam damnum æstimetur. At minus æstimatur damnus virginis, quæ ablata est puellæ vilis conditionis, quam damnus matrimonij viri diuitis ac nobilis. Itaque alia via, ut dicitur, arbitrio boni prudentis que viri sufficienti, poterit damnus huiusmodi compensari.

357. Similiter ex eodem auctore in sequenti nu. 23. & 24. non tenetur antea corruptam pariter etiam conditionis ducere, cui fictæ promissum matrimonium, si copiam & sui corporis faceret: quia matrimonium longe maius est quam copula cum corrupta: nisi forte hæc esset vidua bonæ famæ, quæ ex ea copula infamiam contraheret, matrimonioque inepta redderetur. Addit idem in sequenti num. 26. quando contractantes fuerint æquales, vno vere & altero fictæ promittente, si nullum aliud damnus sequatur, quam violatæ fidei: fictum promissorem ad nihil aliud teneri, quam ad penitentiam, qua Deo satisfaciat pro peccato quod commisit deceptio utendo in re ad matrimonij sacramentum ordinata. Namque homini non obligatur ex promissione quæ, utpote ficta, nulla est: neque ratione iniuriarum illatarum, quia nullum ex hypothefi, inde secutum est damnus alteri.

CAPVT XXXVI.

De dissolutione sponsaliorum.

SVMMARIVM.

257. Peccatum est mortale sponsalia dissoluere sine iusta causa: quarum prima est remissio partium consentientium in dissolutionem.
258. De ingressu religionis quatenus sit causa iusta dissoluedi sponsalia.

259. De voto simplici castitatis, quo modo item sit causa iusta.
260. Dissolutio sponsaliorum per susceptionem sacri ordinis, aut per matrimonium postea inuitum.
261. Dissolutio ratione ætatis, aut lapsus termini prefixi, aut absentie sponsi.
262. De fornicatione quatenus sit iusta causa dissolutionis sponsaliorum.
263. De superueniente impedimento matrimonii, aut corporis defectu.
264. De cognita post sponsalia, notabili sponsi scuitia, ac de scandalo, & de Papa dispensatione.

257. Communis consensus est, illum mortaliter peccare qui absque iusta causa matrimonium contrahere non vult post facta sponsalia, etiam non iurata: vnde pena illi imponenda statuitur, ut cap. 1. De sponsa duorum. Et patet ex iis quæ initio præced. cap. dicta sunt. Iusta autem istiusmodi causa multiplex est, ut videre est apud Sylu. in verbo Sponsalia quest. 10. & Nauarr. in Enchir. cap. 22. num. 25. & aliquot sequentibus. De quibus copiose Sanchez in lib. 1. De matr. disput. 42. & reliquis sequentibus. Eas paucis perstrinxisse contenti erimus.

PRIMA IGITUR, de qua Sanchez in disput. 52. est remissio partium, consentientium in dissolutionem, ex cap. 2. De sponsal. vbi adducitur similitudo societatis quæ mutuo sociorum consensu dissoluitur, sicut & contrahitur. Omnis enim res per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur, cap. 1. De regul. iuris. Procedit autem hæc causa quantumcumque sponsalia fuerint iuramento confirmata. De quo legendus est idem in eadem disput. 52. à num. 6.

258. SECUNDA CAUSA, de qua idem in prius citata disput. 42. est ingressus religionis etiam professione non secuta. Cum enim ingrediens religionem satis declarat se sponsalibus renuntiare, liberam facit potestatem manenti in seculo similiter renuntiandi. Quod procedit siue ingrediatur vero perseuerandi animo; siue fraudulenter, animo egrediendi: nisi quod in hoc casu, etiam si alium faciat liberum ab obligatione, non tamen se: quia nemini sua fraus patrocinari debet, cap. Ex tenore De rescriptis.

Hic moueri possunt aliquot quæstiones. Prima, An sponsalia iurata dissoluantur per ingressum religionis. Secunda, An emissio post sponsalia, religionis aut perpetuæ castitatis voto, possit quis matrimonium contrahere cum firmissimo animo ingrediendi religionem ante illius consummationem. Tertia, An illo eodem modo, possit matrimonium contrahere is, qui nullum tale votum emisit. Quarta, An post sponsalia contracta cum virgine, & sub spe matrimonij ea deflorata, liceat defloratori ingredi religionem non contracto matrimonio: aut contracto quidem, sed non consummato. Quinta, An qui prius emissio religionis aut perpetuæ castitatis voto virginem deflorauit, data fide de matrimonio contrahendo, teneatur potius ad matrimonium, quam ad voti obseruationem.

Earum explicatione Sanchez persequitur consequenter in disp. 43. 44. & 45. Paucis autem respondemus.

Ad primam, quod ante vniuersæ dictum de sponsalibus, locum habere etiam in iuratis: quia iuramentum sortitur naturam & conditiones actus super quo interponitur ex cap. Quæ mad modum, De iureiurando. Et ideo si ea sit natura & conditio sponsaliorum ut per ingressum religionis dissoluantur, eandem retinebunt, nec mutabunt ob oppositionem iuramenti ei factam.

Ad secundam, alienum esse à recta ratione, ut quis obliget se ad id quod nullatenus implere intendit; præsertim in casu illius quæstionis, in quo (cum se exponit periculo votum violandi, propositi mutatione) aliquatenus derogat dignitati voti & religiosi status, imo & dignitati sacramenti, & iniuria afficit sponsam: quæ compelleretur expectare donec professus sit: interim habita pro vxore Monachi: nec facile inueniet, cui nubat digno. Ex quibus incommodis intelligitur committi in eo peccatum mortale, prout Sanchez expressit, alios referens disput. 43. num. 7. exceptis tribus casibus, quos idem proponit in sequenti num. 8. Primus est, quando notabilis adesset merus propriæ famæ aut vitæ amittendæ, compellens ad contrahen-

dum. Secundus, quando quis adstrictus voto ingrediendi religionem tenetur inclusus, nec exitum obtinere potest, nisi contrahendo matrimonium. Tertius, quando ad vitandum magnum scandalum tale quid fit. Ad tertiam questionem eadem responsio est, quae ad precedentem. Nam pro illius parte negante eadem rationes militanti, addita exceptione trium memoratorum casuum.

Ad quartam, Sanchez quaest. 44. respondet, deffloratorem teneri in eo casu deffloratam ducere. Ratio est: quia nequit aliter satisfacere debito, cui adstrictus est iustitia vinculo: praesertim cum non sit permittum inuito creditore, vnum pro alio reddi: ex lege 2. §. Mutui ff. Si certum petatur. Quod, *addit idem ibidem*, pariter dicendum est, cum non intercessit quidem copula: sed femina magnam famae iacturam passura est culpa promittentis matrimonium, nisi ipsum contrahatur: prout *supponimus*, cum aliud remedium non suppetat ad talem infamiam vitandam. Neque in talibus casibus, *addit idem consequenter*, promissor satisfacit illi debito, si matrimonium contrahat, & ante illius consummationem ingrediatur religionem: quoniam ea ratione non tollitur damnum virginis & famae. Aduerte autem in istiusmodi casibus, sicut & quando coniugatus facit votum castitatis, non valere quidem votum in praedictum feminae, valere tamen in praedictum vouentis: adeo ut iusta aliqua de causa solutis sponsalibus, teneatur simpliciter seruare castitatem, quam vouit. Ad quintam. In eo quoque casu contrahendum esse matrimonium non obstante voto castitatis: quod ex communi doctrina non obligat rebus notabiliter mutatis, prout accidit in eodem casu per vinculum iustitiae fortissimum superueniens: & grauissimum proximi damnum sequaturum. si matrimonium non contrahatur. Pro quo alias rationes habet Sanchez *disput. 45.* & soluit contrarias. Interea admonens in *num. 5.* istud non procedere, si femina sciuerit promittentem sibi matrimonium, esse adstrictum voto, cum quo non potest licite illud contrahere. Cum enim scienti & consentienti non fiat iniuria, neque dolus, ex regula 27. iuris in 6. praedictum iustitiae vinculum cessabit. votumque perseverabit in toto suo vigore, respectu etiam talis feminae.

259. TERTIA CAUSA IUSTA dissolutionis sponsalium (de qua idem in sequenti *disput. 46.*) est votum simplex castitatis, eadem sponsalia praecedens: nam facit ille irrita, tanquam continentia rei illicitae promissionem. Quod si id ipsum votum sponsalia sequatur, difficultas est an ea dirimat. Pro qua Sanchez rationes & auctores adfert in *vtamque partem*: & negantem probabiliorum iudicat, iuxta cap. Veniens tit. Qui clerici vel vouentes: vbi feminae quae matrimonium promissit, poenitentia imponitur de fide mentita sponso; etiam si post promissionem, votum castitatis emiserit: vnde patet ipsum non dirimere sponsalia. Et ratio est, quia Deus non acceptat promissionem rei prius promissae alteri, tanquam factam in alterius praedictum. *Addit idem nihilominus num. 10.* licitum esse votum castitatis, post sponsalia, factum animo ingrediendi religionem: cum illa non impediunt talem ingressum: aut factum quidem animo promissum implendi matrimonio inuito: sed pariter animo obligandi se ad castitatem, quantum potest ex sua parte. Nam ea ratione, ipsi etiam coniugati possunt castitatem vouere.

Sed aliquis obiiciet, quod si votum simplex castitatis subsequens sponsalia, ea non dirimat, neque impedit matrimonium in eis promissum: quod aduersatur antedictis *num. 184.* Respondendum est in proposito casu votum sponsi obligare tantum in praedictum sui ipsius: ut scilicet teneatur illud seruare si sponsalia dirimantur iusta aliqua de causa: itemque seruare quantum potest si matrimonium contrahere compellatur, ut non petendo debitum: non vero obligare se in praedictum sponsae (ut facit obligando se ad ducendam eam cui fidem dedit) sicut & votum castitatis emissum a coniugato valet in praedictum ipsius: ita ut non possit debitum petere: non item in praedictum vxoris, cui proinde petenti tenetur debitum reddere.

360. QUARTA CAUSA est, susceptio sacri Ordinis: quae suscipiente reddit incapacem sacramenti matrimonij. De

voto quo quis post sponsalia se ad eandem susceptionem adstringeret, idem esse dicendum ac ante de voto simplici castitatis, docet Sanchez *disput. 47.* nempe non dissoluit sponsalia, & sic vouentem teneri matrimonium contrahere, nisi ingressum religionis eligat: aut nisi fides sponsaliorum, cui renuntialle censetur, ei remittatur ab altera persona: aut aliqua alia iusta de causa sponsalia ipsa soluantur. His solutis tenebitur illud suum votum implere sacrorum ordinum susceptione.

QVINTA CAUSA est matrimonium subsequens cum alia persona contractum, ex cap. finali 27. quaest. 2. & cap. Si inter De sponsal. & cap. 1. De sponsa duorum. Quod intelligitur si matrimonium illud sit validum. Nam inualidum non tollit obligationem sponsaliorum iuxta regulam 52. iuris in 6. Non praestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. Per posteriora sponsalia vero etiam iurata, non dissoluit priora (quod Sanchez tractat *disput. 49.* & 50.) probatur: quia non modo promissio, sed etiam iuramentum factum de re iniqua & in irrationabile praedictum proximi, non est obligatorium, ex regula 58. iuris in 6. & ex cap. Cum contingat, De iureiurando.

Aduerte tamen, si posteriora sponsalia sint coniuncta cum carnali copula habita affectu maritali, vbi Concilij Tridentini decretum, de quo egimus in praeced. cap. 23. non est promulgatum (quia tunc transeunt in matrimonium) dare causam sufficientem dissoluedi praecedentia sponsalia. Imo & vbi promulgatum est idem decretum ratione grauitatis damni illati per posteriora sponsalia, potest ex quadam aequitate priorum obligatio, quasi moraliter impossibilis, cessare: ut quando virgo defflorata magnam honoris iacturam faceret, & altera non nisi modicum damnum pateretur ex non seruata ei fide. Haec enim posterior ex charitate teneatur, tale modicum damnum pari ad vitandum alterius damnum grauissimum. Ex iustitia vero non tenetur: quia per iniuriam illatam alteri, non perdidit ius quod habuit quaesitum. Si quaeras, an si priora sponsalia iusta de causa dissoluantur, is qui posteriora illis adiecit, eadem posteriora implere teneatur. Respondetur negatiue, quia non valuerunt: ne quidem in ratione promissionis: vt pote quae fuerit rei illicitae. At ex regula 18. iuris in sexto, Non firmatur tracta temporis quod ab initio non subsistit. Videri potest Sanchez *disput. 50. num. 5.*

260. SEXTA CAUSA est, aetas: quando enim sponsalia contrahuntur ante pubertatem, impubes cum peruenerit ad pubertatem, non ante, potest illis renuntiare si voluerit, nisi antea interuenerit carnalis copula, ex cap. A nobis, De despons. impub. Item nisi fuerint sponsalia iurata, a quibus ne quidem impuberi licet recedere cap. Ex literis 2. De sponsalibus. Quam autem alter contrahentium fuerit pubes, non licet ei resilire a sponsalibus etiam si impuberi liceat, ex cap. De illis 1. §. fin. De despons. impub. Legi potest Sanchez *disput. 51.*

SEPTIMA CAUSA est, lapsus termini praefixi in sponsalibus. Si enim cum sponsalia contrahuntur terminus apponatur ad finiendam obligationem: ut quando contrahentes non absolute dant sibi fidem de matrimonio contrahendo, sed de contrahendo in tali termino, tunc lapsus termini ab obligatione liberat illum per quem non stetit quominus contraheretur, ex cap. Sicut, De sponsal. Quod idem dicendum est cum a Iudice tempus adimplendis sponsalibus designatur ob imminens periculum fornicationis. Eum vero per quem nullo iusto impedimento detentum, stetit ne contraheretur: idem lapsus non eximit ab obligatione contrahendi: ne alioqui ex culpa sua reportet commodum. Quod si terminus appositus sit tantum ad sollicitandam obligationem per sponsalia contractam, lapsus illius nullam habet vim eximendi ab obligatione. Videndus est Sanchez *disput. 53.*

OCTAVA CAUSA, de qua idem *disput. 54.* est absentia sponsi, cum se transiit in regionem longinquam sine licentia sponsae: tunc enim huic liberum est nubere alteri, quantumcumque sponsalia fuerint iuramento stabilita, ex cap. De illis, Extra, De sponsal. Nota quod si sponsus esset in loco propinquo, expectari deberet, vel requiri ut intra certum tempus contrahat matrimonium: sique iusto impe-

diment-

dimendo decineatur, non esse temere dirimenda sponsalia: sed arenta sponsae qualitate, qua forsitan ex mora exponitur fornicationis periculo. Ita alius citatis Sanchez num. 11. Addens in 12. *aliis item citatis*, cum de proximo sponsi editu spes fuerit, non dissolui sponsalia, quia transferendi verbum, quod in memorato cap. ponitur dum dicitur, *Dimittite terram, se ad alias partes transferens*, importat diurnitatem quamdam. Subiungens praeterea in 13. cum sponsus de licentia sponsae transtulit se in regionem longinquam, inter eosque conuenit de absentiae tempore expectare; nisi constaret ei sponsum inculpabiliter non venire tempore praefixo. Denique in 14. sponsam de futuro non teneri sponsum vagantem sequi: quod ad citatum cap. De illis, vero Transferentibus, de sponsa notat. Atque adeo, si post sponsalia contracta, sponsa norit sponsum velle mutare domicilium, se in alium locum transferendo: posse resilire, cum notabilis facta sit mutatio non praecognita: nec sponsa teneatur sequi sponsum sicut vxor teneatur sequi virum.

262. **NONA CAUSA**, est fornicatio sequens ipsa sponsalia, etiam si iuramento sint firmata, ex cap. Quemadmodum, De iureiur. Agens de hac Sanchez *disp. 55.* sequentia notat. Primum, idem esse dicendum de sponsa fornicatione, hoc est, si alteruter ex sponso labatur in haeresim: quoniam ea est quoque notabilis mutatio inter tales personas. Secundum, in hac nihil referre siue vir siue mulier fornicetur. Referre autem si non fornicetur quidem, sed tamen tactus alterius impudicus, *vt amplexus & oscula*, patiat. Namque si foemina tales patitur cedit in magnum viri dedecus: non item in magnum dedecus foeminae, si vir patiat: quo sit, vt vir, non autem foemina, cedat in tali casu sufficienti causa recedendi a sponsalibus. Tertium ob eandem rationem, viro sufficientem recedendi causam esse, *feminae non item*, quando fornicatio fuerit vi extorta, aut quando vterque similiter lapsus fuerit in fornicationem. Nam in talibus etiam casibus, nullum notabilis mutatio contingit ex parte viri, quem sponsa fornicatio, tanquam longe turpior, maiore infamia afficit, quam sua fornicatio afficiat sponsam, prout patet experientia. De quibus Sanchez *in citata disp. 55. a num. 7.* Postremum est, de quo in *praeced. num. 6.* Causam hanc dissoluedi sponsalia esse in fauorem solius innocentis: ideoque fornicationem adstrictum manere: quia delictum ipsius non debet ei praestare immunitatem & absolutionem a contractu. Quae ratio ostendit idem esse statuendum in casibus duarum praecedentium causarum, hoc est, non liberari ab obligatione sponsaliorum culpabiliter transgredientem praefixum eis terminum, aut longe absentem diutius, quam par esset.

DECIMA CAUSA est, conditio sub qua contracta fuerint sponsalia. Nam si talis conditio non euenerit nihil actum esse censetur, ex cap. De illis, tit. De condit. appositis. Dum adhuc autem expectatur conditionis euentus, non licet resilire: *vt lib. 5. disp. 6. num. 8.* pluribus aliis citat. docet memoratus Sanchez. Et ratio est, quia ex tali contractu nulla alioqui obligatio daretur, & sic usus illius esset vanus.

263. **VNDECIMA CAUSA** est, superueniens matrimonio impedimentum maius, quo promissum redditur impossibile. Exemplum est, si quis cognoscat sponsae consanguinitatem in 1. vel 2. gradu. Impedimentum vero minus superueniens sponsalibus (excepto voto simplicis castitatis, quod fecimus tertiam causam) nihil obstat: vt argumento est quod consuetudo obtinuerit prout in praecedenti nu. 192. annotauimus ex Nauar. in *Enchir. cap. 22. n. 85.* vt ad contrahendum matrimonium dispensatio in eius generis impedimentis non petatur. Quod quidem Sanchez *lib. 1. disp. 56. nu. 3.* attingens, non improbat.

DVODECIMA CAUSA est, seditas seu deformitas notabilis vni ex sponso superueniens: qualis esset amissio nasi vel oculorum, aut paralysis, vel lepra, aliusve morbus contagiosus. Pro quo est textus in cap. Quemadmodum, §. Quod si, De iureiur. Id quod procedit etiam in aliis, quae notabilem deformitatem adferunt, etiam si sponsalia sint iuramento firmata. Et ratio est: quia tam pro-

missio quam iuramentum intelliguntur rebus in eodem statu manentibus: talia autem faciunt magnam rerum mutationem. Monet autem Sanchez in *seq. disput. 57. num. 5.* quod cum haec causa sit in fauorem illius qui seuerat illatus, ea occurrente sponsalia dissolui tantum ipso volente, non item nolente: nisi matrimonium cum aliqua istiusmodi infirmitate contractum, adferret infirmitas notabile siue animi siue corporis detrimendum: quia tunc ex parte quoque illius, status rerum esset notabiliter mutatus: quod ei sufficit, vt non teneatur stare fidei sponsaliorum.

264. **DECIMATERTIA CAUSA** est, notabilis asperitas seu fatuitas alterius sponsi de nouo cognita: itemque capitales inimicitiae inter sponso ipsos exortae. Illa enim est sufficiens causa diuortij, ex cap. Literas, in fine, De rescriptis. Erit ergo a fortiori, & dissolutionis sponsaliorum. Has vero ne matrimonium infelices exitus habeat, dare causam sufficientem dissolutionis sponsaliorum quantumcumque ea sint iurata, constat ex cap. 2. & ex ca. Requiriuit, De sponsal. Et confirmatur ex eo, quod sponsalia de se ordinentur ad mutuum amorem, & ad contrahendum matrimonij consummati vinculum omnino indissolubile. Illud verumque pluribus aliis citatis tenet consequenter Sanchez *disput. 58.*

DECIMAQUARTA CAUSA, de qua *idem disput. 59.* est paupertas superueniens: ea enim adferre valde notabilem mutationem: promissioque, etiam iurata; intelligitur rebus in eodem statu permanentibus, argumento cap. Quemadmodum, De iureiur. Addit *idem in eodem fine*, quod nihilominus si vno sponso in eodem statu permanente, accrescat alteri ingens rerum copia, non ideo dissoluantur sponsalia: quia prior ille non est propterea effectus deterioris conditionis quam fuerit quando sponsalia contraxit.

DECIMAQUINTA CAUSA est timor scandali, aut mali exitus matrimonij: vt quia notabiliter laederetur proximi charitas, dissolueretur parentum pietas, & cognatorum amicitia. Nam cum graue peccatum sit contra charitatem taliter contrahere matrimonium, sponsalia quibus id promissum est, quia sine peccato impleri non possunt, censeri debent dirempta. Videri potest Sanchez *lib. 1. disp. 14. nu. 3.*

VLTIMA CAUSA, est dispensatio, quam solus Papa dare potest, vt ex Palud. Sanchez habet in *seq. disp. 61.* quia per sponsalia ius acquiritur tertio, quod nullus potest auferre ab eo, praeter summum principem.

PARS RELIQUA CAPITIS.

In qua traduntur documenta quadam generalia de causis iustis dirimendi sponsalia.

SUMMARIUM.

- 265 Ob inconueniens aliquod notabile superueniens, dissolui possunt sponsalia: & quod cause sufficientes ad dissoluedum matrimonium, sint quoque ad dissolueda sponsalia.
- 266 Quatenus dolas reddat sponsalia inualida.
- 267 Quid sit de eo qui quando contraxit sponsalia, ignorauit iustam causam ea dissoluedi: & post cognitam, carnalem copulam habuit: quodq. non amittatur ius exigendi promissum, quando causa fuerit occulta.
- 268 Quando ad sponsaliorum dissolutionem requiratur, & quando non requiratur iudicis auctoritas: & quare ratione fieri debeat talis dissolutio.
- 269 Eadem quae ad dissolutionem sponsaliorum sufficiunt in foro externo, sufficiunt & in interno.

265. **HACTENUS** in particulari de causis iustis dissoluedi sponsalia, de illis in vniuersum restant quaedam documenta notanda.

PRIMUM EST, Quando post contracta sponsalia, etiam iurata aliquod notabile inconueniens aut noua causa su-

petuenit, censendam esse iustam causam ea dissoluendi si ipsa existens à principio impediisset illa contrahi. Probatur: quia tunc censenda est interuenisse tacita contrahentis voluntas, ut ea dissoluerentur, neque promissio obligat ultra promittentis intentionem, quæ non modo actualis, sed nec virtualis interuenit, quoad illud quod si cognosceretur, nullo modo fieret promissio. Pro quo documento Sanchez lib. 1. disp. 62. num. 3. multos auctores citat. Addeq; asserenti se minime promissurum fuisse matrimonium, si talem causam adesse nouisset, credendum esse in utroque foro; quando id ita esse verosimile est iudicio viri prudentis, consideratis negotii circumstantiis in vniuersum. Ea enim quæ in animo consistunt, cum nequeant hominibus sic innotescere, ut probati possint testibus: probantur tantum iuramento patris, ut ex Co. uarr. & aliis in fine eiusdem disputationis idem Sanchez habet.

SECUNDVM DOCVM. EST, causas sufficientes ad dissoluenda sponsalia præcedentia, sufficientes quoque esse ad dissoluenda sequentia etiam iurata: si tamen dum hæc celebrabantur illa fuerint probabiliter ignorata. Hoc fusius tractat Sanchez disput. 63. sed sufficit fundamentum illud ex cap. Quemadmodum, De iure iur. quod rebus notabiliter mutatis promissio non obliget. Quod autem in eodem cap. norantur aliquæ causæ, ut fornicatio, paralysis, lepra, ob quas non soluuntur sponsalia sequentia sicut præcedentia: intelligendum est de talibus, quando ea non fuerint probabiliter ignorata, dum sponsalia ipsa contraherentur.

266. TERTIVM DOCVM. EST, sponsalia ipso iure irrita, cum dolus admittitur per vnum ex sponsis, dedit causam contractui eorumdem: seu quando causa cur ea contraherentur, fuit quod vnus sponsus alterum dolo deceperit. Esse vero valida, sed deceptum habere ius illa dissoluendi, quando talis doli vnus sponsus particeps non est: sed alter qui cum ipso contraxit, ab aliquo tertio est deceptus, aut certe à nullo, sed tantum ab existimatione sua falsa. De qua Sanchez disp. 64. vbi huius discriminis rationem adfert ex Ludouico Molina; quod contractus cui dolus dat causam quando procedit ex iniustitia alterius ex contrahentibus, sit male fidei contractus, in quo simul concurrant imperfectio consensus & iniuria facta ei cum quo contrahitur contractu oneroso; vnde merito censetur irritus, tanquam inuoluntarius: quandoquidem nullus est, qui non recusat contrahere cum eo qui mala fide, & nocendi animo agere cognosceretur. Adde non expedire bono communi, ut valeant contractus, & maxime sponsalia, quibus dolus vnus ex contrahentibus, causam dedit cù alterius iniuria. Cum autem ex dolo oritur tantum imperfectio consensus, non item iniuria, quam contrahens contrahenti inferat, contractus censeri potest valere: quia est in illius substantiam verus consensus. Nec obstat error, quia is non est circa contractum, sed circa causam contractus: vnde habet ut possit irritari, non autem, ut de se irritus sit.

267. QUARTVM DOCVM. EST, Quando sponsus contraxit sponsalia ignorans causas que liberant sufficientes ad illorum dissolutionem, si eo affectu illa contraxit ut etiam si tales causas nouisset, non destitisset à contrahendo, non esse ipsi licitum sponsalia ipsa dissoluere, ob eadem causas de nouo cognititas. De hoc Sanchez disp. 65. Cuius fundamentum est, quod dolus tunc non det causam contractui, neq; accidat mutatio, quæ si præuisa fuisset, contractum imperdidisset.

QUINTVM DOCVM. EST, Quod sponsus carnaliter accedens ad sponsam, censetur remittere ius rescindendi sponsalia ratione causæ ignoratæ: siue præcedentis illa, siue subsequētis, si tempore copulæ conscius erat illius eiusdem causæ. Hoc probatur à maiori: quia ius petendi diuortium amittit coniux, qui cognoscens causam adesse sufficientem illud petendi, ut fornicatione commissam ab vxore, ipsam nihilominus carnaliter cognoscit: quoniam tali facto censetur renunciare tali iuri: sicut factu diuortio eam cognoscens carnaliter, censetur ei reconciliari. Videri potest Sanchez disputat. 66. vbi in-

ter cætera docet ita procedere, quantumuis sponsus cognoscendo sponsam carnaliter, voluntatem habeat non remittendi: quia posita carnali copula remissio non ex illius voluntate, sed ex iure matrimoniali proficitur.

SEXTVM DOCVM. EST, Eum ex cuius parte causa est sufficiens dissoluendi contracta vere sponsalia, non perdere ius exigendi promissum, quamdiu talis causa latet. Probatur: quia non tenetur prodere defectum suum, ut à Iudice vel ab vxore priuetur iure quæsito: neque talis priuationis, tanquam pena qua dignus est, tenetur ipsemet executor esse. Illud Sanchez disput. 68. tractans multos citat in contrarium: quod non caret probabilitate, & tanquam tutius videtur in praxi sequendum, cum aliquid notabile damnum haud obstat quin præferatur.

SEPTIMVM DOCVM. EST: Si causa dissoluendi sponsalia, sit moraliter, seu sufficienter ad probabilem opinionem, certa, tam de iure: quia scilicet est in iure expressa, quam de facto: quia certum est eam adesse: sponsalia ipsa posse dissolui propria auctoritate, nec desiderari auctoritatem Iudicis, nisi scandalum alioqui oriatur. Ratio est, quia nullo iure cauetur auctoritatem Iudicis ad id esse necessariam, & dissolvens suo iure vitur. Quod si causa esset incerta, peccatum quoque mortale esset propria auctoritate sponsalia dissoluere: quia probabile adest iniustitiæ periculum, ne in dubio alter priuetur iure per illa acquisito. De qua re latius Sanchez disput. 69.

Sub cuius finem monet talem Iudicem esse solum Ecclesiasticum, ordinarium vel delegatum: quia hæc materia est spiritalis, ideoque non pertinet ad Laicum, ac tractatur in foro externo in quo Ordinarius vel ipsius delegatus est Iudex, non item Parochus. Monet etiam re ete in disput. 70. causam non esse statim deferendam ad Iudicem: sed prius monendam esse partem, ut dissolutioni consentiat, ne infamiam incurrat. Si que nolit, adeundos esse parentes, vel Prælatum, vel alios viros pios, qui ad modum patris eam moncant, qua adhuc resistentem, tas erit ad tribunal Iudicis eam deferre; in quo probatio sufficiens ut Ecclesia sponsalia dissoluat (quod idem latius disput. 71. explicat) esse poterit vnicus testis, ex cap. Super eo, 2. De testibus, & cap. Præterea, 2. De sponsal. Ratioque est: quia agitur tantum de vitando peccato quod committeretur contraheudo contra Ecclesiæ prohibitionem. Debet autem, ut ille addit in eadem disputat. 71. concl. 2. talis testis deponere, non autem denunciare solummodo. Debet item iurare asserendo se certo scire impedimentum, ac demum debet esse non vilis persona. De quibus ille latius: in quibus tanquam spectantibus ad forum externum non est quod immoremur.

OCTAVVM DOCVM. EST, Ad dissoluenda sponsalia etiam iurata, satis esse quod verque sponsus impedimentum fateatur. Ratio est: quia illa confessione factis ostendunt mutuam resiliendi voluntatem. Quod si alter tantum fateatur: isque sit qui matrimonium celebrari optat, cum si ostendat se non contradicere alteri volenti resiliere, sponsalia de mutuo consensu dissolui censentur. Secus vero, si sit ille qui recusat matrimonium celebrari, quia non habetur fides illius confessioni, tanquam facta in suum fauorem, & in præiudicium iuris ab altero quæsiti.

269. VLTIMVM DOCVM. EST, In foro conscientie eam cognitionem impedimenti matrimonij sufficere posse ad resiliendum à sponsalibus, quæ satis esset in foro externo. Et ita vnum testem ex certa scientia quam habeat iurantem; aut famam (iuxta cap. Super eo, De consanguinit.) sufficientem, cognitionem dare pro foro interno, sicut & pro externo. Ita quoque docet Sanchez in eodem libr. 1. quæst. vltima.

TRACTATUS V.

De iis qua annexa sunt Matrimonio concomitanter.

Huius generis sunt modi contrahendi matrimonium, obligatio ad reddendum coniugale debitum, & obligatio cohabitandi. Primus autem modus in eo consistit, quod matrimonium nonnunquam omnino libere, nonnunquam coacte contrahatur: ad cuius intelligentiam sufficienter dicta de consensu in præced. cap. 5. & de vi seu grati metu in cap. 13. Secundus vero modus consistit in eo, quod nonnunquam palam, nonnunquam clam contrahatur: ad cuius quoque intelligentiam sufficienter dicta in cap. 21. Tertius porro in eo, quod nonnunquam contrahatur absolute: nonnunquam sub aliqua conditione: ad cuius explicationem nobis primo loco est hic de tali conditione dicendum. Quartus denique in eo quod nonnunquam valide, nonnunquam inualide contrahatur: qui satis notus est ex antecedentibus de maioribus impedimentis in tract. 3. tit. 2. per totum: nisi quod de matrimonio per ignorantiam contracto inualide, super sunt quædam pro praxi necessaria scitu, de quibus secundo loco dicemus: tertio dicendi de obligatione ad reddendum coniugale debitum, & quarto de obligatione ad cohabitationem, & postremo de diuortio utriusque obligationi aduersante.

CAPVT XXXVII.

De conditionibus apposis matrimonio.

SUMMARIUM.

- 270 Differunt hæc, matrimonia esse cum causa, esse cum demonstratione, aut cum modo, aut cum conditione: & quod nec demonstratio nec causa nec modus videntur sponsalia.
- 271 Probabile est, conditiones que in matrimonio admittuntur, vel reiciuntur, admitti quoque & reici in sponsalibus, & varietas eorum conditionum.
- 272 Conditiones non reddentes matrimonium conditionale.
- 273 De conditionibus honestis & possibilibus, que reddunt matrimonium conditionale.
- 274 Condicio apposita contra substantiam, aut bona matrimonij, reddit ipsum inualidum.
- 275 Quid indicandum, si non sit quidem contraria: turpis tamen sit aut impossibilis, & quid de conditione impertinente.

DE his conditionibus agitur in iure canonico cap. Solet, & cap. Aliquando, 32. q. 2. & in Decretalibus tit. De conditionibus apposis, & a Nauar. in Enchir. cap. 22. num. 61. & aliquot sequentibus. Couarr. in Epitome 4. Decretalium parte 2. cap. 3. Syluestro in verbo Matrimonium tertio, ac pluribus aliis. Loco omnium Sanchez esse potest, qui toto lib. 5. aliis citatis, latissime eandem materiam tractat. Porro etiam si tales conditiones vix locum habeant ubi decretum, de quo diximus in supra memorato cap. 23. Concilij Trid. promulgatum est: quia in matrimoniis que in facie Ecclesie contrahuntur vix adhibentur: tamen vt de matrimoniis sub conditione contractis possit iudicari. Itemque de sponsalibus circa que nihil ab eodem Concilio innouatum est: operæ pretium erit saltem explicare quomodo tales conditiones sint intelligendæ: quod fiet per aliquot documenta.

270. **P**RIVM EST, multum differre matrimonia que sunt cum causa, cum demonstratione, cum modo, & cum conditione. Nam matrimonium fit cum causa, quando denotatur causa ob quam contrahitur, communiterque ea declaratur per particulam, *Quia*: vt contraho tecum, quia pulchra, aut diueses. Fit vero cum demon-

stratione quando denotatur aliqua qualitas in contrahentibus, & explicatur per relatiuum & dictionem importantem aliquam qualitatem: vt *Duco te que libera es, aut virgo*. Fit autem cum modo, quando significatur aliqua quasi adiectio oneris; ad quod contrahens matrimonium vult alterum cum quo contrahit obligare, & communiter explicatur per coniunctionem *vt*, dicendo, *verbi gratia, Ducio te vt diuitias vel honorem consequar*. Fit denique cum conditione quando aliquid adicitur suspendens contractum: vt dicendo, *Contraho tecum si pater meus voluerit*: sicut in explicans suum consensum satis ostendit eum talem esse, vt nolit contractum matrimonij celebrari, nisi existente conditione quam interponit.

SECVNDVM DOCVM EST, nec demonstrationem, nec causam, nec modum per se suspendere contractum matrimonij, aut vitare. Ratio est: quia nihil eorum spectat ad substantiam consensus, quo talis contractus perficitur. Nam demonstratio tantum est contrahentis opinio de persona cum qua contrahit. Causa vero est motuum quo is adducitur ad contrahendum: & modus est quid consequens ipsum contractum. Dicitur est autem, *per se*, quia ex accidenti possunt annullare matrimonij: vt quando simul cum illis contingit impedimentum aliquod ex maioribus, vel adest error conditionis: vt quando contrahitur dicendo, *Contraho tecum que es libera, vel quia es libera*: ea que est seruilis conditionis: vel quando contingit aduersari substantiæ, aut bonis matrimonij: vt cum modus est: *contraho vt te relinquam cum inuenero pulchriorem, vel vt sterilitatem procures*: illud enim repugnat perpetuitati matrimonij, que est de illius substantia: & hoc proli, que est eiusdem bonum. Videndus est Sanchez in cir. lib. 5. disput. vltima.

TERTIVM DOCVM EST, Probabile esse conditiones que admittuntur vel reiciuntur in matrimonio, easdem admitti similiter vel reici in sponsalibus. Hoc Sanchez in eodem lib. disput. 17. num. 2. probat: quia sponsalia sunt initium quoddam matrimonij: & ideo dispositum in matrimonio, censetur dispositum in sponsalibus, lege Oratio, ff. De sponsalibus. Quæ ratio quamuis eludi possit dicendo sponsalia valida posse dissolui mutuo consensu contrahentium, non autem matrimonium validum: ita vt non sit consequens, vt si qua conditio matrimonij, reddat ipsum inualidum reddat & sponsalia si illis adiciatur: nihilominus propositum documentum censendum est sufficiens fundamentum habere ex communi Doctorum consensu, quos magno numero idem refert tam ibidem numero 2. tum in præced. disputat. 16. num. 5. & 7.

Conditiones autem, que in matrimonio vel admittuntur vel reiciuntur, sunt vel generales, vel speciales: quarum illæ, tacite cuiuslibet contractui insunt, quamuis non exprimentur: vt *Si vixerimus, & similes* de quarum numero est illa, *Si Deus voluerit*: intellecta de voluntate beneplaciti, qua Deus omnia que fiunt vult aut permittit: non item intellecta de voluntate approbante, vt sensus sit, *Si non displiceat Deo*. Ita Sanchez in eod. lib. quinto, disput. 1. num. 11. Speciales conditiones quædam sunt intinsecæ, que debent matrimonio inesse vt valeat: *verbi gratia, Si non sis consanguinea, vel non sis monialis, contraho tecum*. Quædam vero extrinsecæ: harum que rursus aliæ sunt necessariæ: vt *Si sol cras oriatur, contraho tecum*: aliæ impossibiles, vt *si Lunam dentibus apprehenderis, contraho tecum*: aliæ demum contingentes seu possibiles. Quæ adhuc vel sunt honestæ, vt si parentes consentiant, *contraho tecum*: aliæ indifferentes & ad matrimonium impertinentes omnino: vt *Contraho tecum, si seruus cras è villa redierit*: & demum aliæ turpes seu obligantes, aut inuitantes alterum ex contrahentibus ad aliquod peccatum in futurum admittendum. Quarum quædam possunt esse contra substantiam vel bonum matrimonij, vt *Contraho tecum si mihi liberum fuerit te relicta quando voluero aliam ducere*: aliæ vero non esse, vt *Contraho tecum si fratrem occideris, vel si furtum commiseris*.